

NOU 2024:2 I samspill med naturen – Naturrisiko for næringer, sektorer og samfunn i Norge

Innledning

Juristforbundet er i utgangspunktet tilfreds med Naturrisikoutvalgets rapport og støtter behovet for å sikre en bærekraftig naturforvaltning til beste for innbyggere og næringsvirksomhet, men med et klart ansvar for framtidige generasjoner.

Dette forutsetter klare rammer i form av et tydelig lov- og regelverk, ressurser til forvaltningen og nødvendig kompetanse til å rådgi politikerne om de natur- og lovmessige konsekvensene av nasjonale og lokale vedtak.

Forvaltningen av våre felles naturområder er i stor grad opp til lokalpolitikere i hver enkelt kommune. I dag er vi vitne til en dramatisk nedbygging av naturarealer og privatisering av strandsonen. Selv om kommunepolitikere kan oppleve hver dispensasjon som liten, dreier det seg samlet sett om svært store arealer.

Samfunnet styres av lover og regler, også hvordan vi som samfunn ivaretar naturen og kulturlandskapet. Dagens omfattende nedbygging av norsk natur samsvarer ikke med eksisterende lovverk og internasjonale avtaler. Dispensasjoner fra byggeforbud og arealplaner er blitt hovedregelen snarere enn unntaket. Lokale politikere opplever ikke sjelden handlingsrommet som større enn hva som har vært lovgivers intensjon.

Nødvendig juridisk kompetanse lokalt

Det er gjennom lovverket, spesielt plan- og bygningsloven, at staten kan styre naturforvaltningen i landets mange kommuner. Denne loven med forskrifter og forarbeider er et komplisert regelverk. Juristforbundets medlemmer erfarer at særlig lokalpolitikere har problemer med å forstå lovgivers intensjoner. Tidvis kan de opptre som om unntak fra plan og bygningsloven er blitt hovedregelen.

Kommunene har over tid fått et stadig større ansvar for miljø- og arealforvaltning, uten tilsvarende økning i juridisk og naturfaglig kompetanse. Bare 11 prosent av landets kommuner har eksempelvis jurister innenfor byggesaksbehandling (Rambøll 2023). Derfor er det behov for et kompetanse- og kapasitetsløft i kommunene.

Vi kan ikke kreve at lokalpolitikere skal ha inngående kunnskaper om lovverk og naturforvaltning. Derfor trenger de opplæring og råd. Jurister og naturvitere i kommunal forvaltning er en fagressurs som gir politikerne nødvendig beslutningsstøtte.

Skal man sikre at regelverket følges og at kommunen har legitimitet i sine beslutninger, må kommunene ha tilstrekkelig juridisk kompetanse som beslutningsstøtte. Dette kan skje som ansettelse i kommunene eller gjennom interkommunalt samarbeid for små kommuner. Juristenes oppgave i kommunal forvaltning er å sikre at lovverket blir fulgt til gode for innbyggerne. De skal spille politikerne gode og sikre at vedtak fattes innenfor lovens rammer.

Statsforvaltnernes tilsynsrolle må styrkes

Utvalget foreslår at kapasitet og kompetanse knyttet til naturrisiko må heves både i forvaltningen, i arbeidslivet og i samfunnet ellers: «... kommunenes miljø- og naturkompetanse styrkes, inkludert

gjennom interkommunalt samarbeid og gjennom samarbeid mellom kommuner, fylkeskommunen og statsforvalteren.»

Juristforbundet mener at statsforvalteren som et overordnet tilsynsorgan har en viktig rolle og må få et større ansvar og flere ressurser for å kunne sikre en arealforvaltning i tråd med lovgivers intensjoner. Statsforvalteren må fortsatt være ankeinstans for saker som gjelder byggesaker og naturforvaltning.

Revisjon av plan- og bygningsloven

Gjennom lovverket kan staten legge sine føringer for naturforvaltningen nasjonalt og lokalt. Det er derfor viktig at lov- og regelverk tydeliggjør disse intensjonene. Naturrisikoutvalget ønsker klarere rammer for vurderingene av naturrisiko. Dette vil gi bedre forvaltning, bl.a. arealforvaltning, fordi areal er en knapp ressurs, både på land og i kyst- og havområdene.

Videre foreslår utvalget at «det nedsettes et offentlig utvalg som vurderer revisjon av plan- og bygningsloven og andre relevante lovverk med henblikk på å sikre at hensyn til naturrisiko er ivaretatt, der relevante problemstillinger bør inkludere:

- klargjøring av de rettslige rammene for dispensasjoner.
- krav til objektivitet, kvalitet, transparens og håndtering av spørsmål om uavhengighet ved gjennomføring av konsekvensutredninger etter plan- og bygningsloven.
- koblingsbestemmelser mellom plan- og bygningsloven og sektorlovgivningen.
- en vurdering av konsekvensene av mulige lovendringer for fysisk naturrisiko og overgangsrisiko.»

Juristforbundet støtter disse forslagene og mener de vil gi klarere rammer for naturforvaltningen, ikke minst i kommunene. Forhåpentligvis vil lovens åpning for dispensasjoner slutte å praktiseres som hovedregel.

Dispensasjoner er udemokratiske

Dispensasjoner er svært udemokratiske. Det politikerne dispenserer fra, er en arealplan som er demokratisk vedtatt. Den har vært på høring hos både kommunens innbyggere, berørte parter og interesseorganisasjoner. Dispensasjonspraksisen kan derfor ikke forsvares med at det handler om et fritt lokaldemokrati. Praksisen undergraver faktisk demokratiske prosesser.

Derfor støtter Juristforbundet utvalgets forslag om å revidere og tydeliggjøre plan- og bygningsloven, slik at lovgivers intensjoner framstår klarere.

15. juni 2024

Sverre Bromander (s)

president